

Helse Nord RHF
postmottak@helse-nord.no.

Høringssvar: Regional utviklingsplan 2035 – Helse Nord

Takk for muligheten til å gi innspill til regional utviklingsplan for Helse Nord fram til 2035.

Opplæring av pasienter – og pårørende er en av de fire lovpålagte oppgavene i spesialisthelsetjenesten. Den regional strategiske plan for pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord går ut i 2018.

[https://helse-nord.no/Documents/Fagplaner%20og%20rapporter/Rapporter%20og%20dokumenter/Strategisk%20plan%20for%20pasient-%20og%20p%C3%A5r%C3%B8rendeoppl%C3%A6ring%20i%20Helse%20Nord%20\(2015%20%202018\).pdf](https://helse-nord.no/Documents/Fagplaner%20og%20rapporter/Rapporter%20og%20dokumenter/Strategisk%20plan%20for%20pasient-%20og%20p%C3%A5r%C3%B8rendeoppl%C3%A6ring%20i%20Helse%20Nord%20(2015%20%202018).pdf)

Helse Nord RHF ønsket i den forbindelse en evalueringsrapport fra fagnettverket som ferdigstilles før jul. Vår forståelse av tilbakemeldingene fra Helse Nord RHF er at fagplanen for pasient- og pårørendeopplæring ikke skal erstattes, men videreføres i regional utviklingsplan i Helse Nord – 35. Dette fordrer at utviklingsplanen har en tydelig regional retning for hva pasient- og pårørendeopplæring skal ha til oppgave og hvordan oppgavene skal forankres og jobbes med framover.

Hovedkonklusjonene i den nåværende strategiske planen for pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord - 2018 er fgl:

«Pasient- og pårørendeopplæring skal være en integrert del av pasientforløpene og ha fokus på kvalitet. Helsepedagogisk kompetanse og systematisk brukermedvirkning må styrkes og videreutvikles. Pasient- og pårørendeopplæring skal skje i hensiktsmessig samhandling og funksjonsfordeling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunenes lærings- og mestringstjenester. Dette vil styrke mulighetene for å nå helsepolitiske mål om brukermedvirkning og satsning på helsefremmende og forebyggende arbeid både i kommuner og helseforetak. I tillegg er det viktig at opplæring av pasienter og pårørende er tilstrekkelig forankret i helseforetakenes drift og prioriteringer»

I arbeidet med evalueringsrapporten er det tydelig at det er en langt igjen før målene som ble satt i 2012, da den opprinnelige rådgivendeplanen ble vedtatt, er oppfylt. De fem overordnede mål for fremtidens pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord er: (Hentet fra Strategisk plan, vedlegg 1)

1. Pasient- og pårørendeopplæring skal være en integrert del av **pasientforløpene**
2. Pasient- og pårørendeopplæring skal skje i **samhandling**, og med hensiktsmessig funksjonsfordeling, mellom spesialist- og kommunehelsetjeneste, og andre aktuelle aktører
3. Sikre reell **brukermedvirkning** og styrke brukerrollen
4. Styrke tilbud om **helsepedagogisk kompetanse** for fagpersonell
5. Pasient- og pårørendeopplæring skal utvikles systematisk og være av god **kvalitet**

For å tydeliggjøre bakgrunnen for høringsinnspillet vil vi først si noe om utviklingen til fagfeltet pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord:

Det første Lærings- og mestringssenteret ble opprettet i 1999 i Helse Nord. Det er gruppebasert opplæring ved alle sykehus. I 2017 var det vel 3000 pasienter og pårørende som deltok på opplæring i grupper i Helse Nord. Dette til tross for at organiseringen, forankringen og fordelingen av tilbudene i Helse Nord mangler en overordnet styring. Det er få diagnosegrupper som har en plan på hvilken opplæring som skal gjennomføres hvor i pasientforløpet, både individuelt og i grupper.

Tidligere var det slik at gruppeopplæring var mest aktuelt for de med langvarige helseutfordringer. Dette har endret seg. Det er eksempelvis vanlig med preoperativt kurs blant annet til de som skal opereres for hofteprotese. Man har erfart at ved å organisere opplæring i grupper blir det mer effektivt og bedre kvalitet på tjenesten. Gruppeopplæring blir også arrangert som en direkte støtte til å gjennomføre egenbehandling slik som innen diabetes og marevan.

Det er helseforetakenes kliniske avdelinger som har ansvaret for pasient- og pårørendeopplæringen, enten den skjer en til en eller i grupper. Lærings- og mestringssentrene (LMS) har en støttefunksjon i forhold til brukerinvolvering, helsepedagogisk kompetanse og har en lederfunksjon i forhold til utvikling og evaluering av opplæring i grupper, jobber med forankring, markedsføring og systemutvikling for å tilpasse tilbudene i helseforetakenes daglige drift.

I satsningen på kompetanseheving innen helsepedagogikk ble det tydelig at man i kurs / videreutdanning ikke kunne skille mellom gruppebasert og individuell pedagogikk for at tverrfaglig personell skulle å lære pasient- og pårørende å fremme helse.

Fagpersonell lærer mye i samarbeidet med erfarne brukerrepresentanter og i møtene med deltakerne på lærings- og mestringstilbudene. Brukerkunnskap, brukererfaringer og helsepedagogikk bringer fagfolk med seg i møtene med pasienter og pårørende i avdelingen, altså individuell pasient- og pårørendeopplæring. Det er denne forståelsesrammen som ligger til grunn for høringsinnspillet, i tillegg til at ikke alle tiltakene og målene i den Strategiske er gjennomført.

Høringsnotatet er delt i 2 deler. Del 1 omhandler en generell tilbakemelding om hvorfor pasient- og pårørendeopplæring bør forankres og implementeres som en viktig del av «Pasientens helsetjeneste» og regional utviklingsplan for Helse Nord. Del 2 omhandler konkrete innspill / tiltak på hvordan pasient- og pårørendeopplæring kan styrkes i regionen.

Del 1:

Pasient- og pårørendeopplæring (PPO) er en av de fire lovpålagte oppgavene i spesialisthelsetjenesten. Fagnettverket for pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord mener at oppgaven ikke er tilstrekkelig forankret og implementert utviklingsplanen – 2035.

Det kommer ikke tydelig nok fram at PPO er en viktig del av «Pasientens helsetjeneste» PPO har stor betydning for behandlingens kvalitet og god pasientsikkerhet. Ved god opplæring utvikler pasienter og deres pårørende en vurderingskompetanse som gjør at de kan følge opp behandlingen og de kan bedre uttrykke sine ønsker. (vedlegg 1) Skal vi lykkes med brukerinvolvering, samvalg, hjemmebehandling, avstandsoppfølging og annen bruk av e-Helse, må pasienters ferdigheter, kunnskaper og holdninger utvikles og styrkes. Pasienten og deres pårørende må settes i stand til, og motiveres til, å være aktive og informerte aktører i forløpene. Dette vil også gi en helse økonomisk gevinst (vedlegg 2) Fagfeltet mangler fremdeles gode kvalitetsindikatorer og styringssystemer for å få pasient- og pårørendeopplæring integrert og dokumentert som en del av pasientforløpene. Det er en viktig oppgave framover for både for Helse Nord RHF og nasjonale myndigheter og nasjonalt kompetansesenter for Læring og mestring innen helse.

Det vises til det i høringsutkastet til regional utviklingsplan i Helse Midt (side 10 vedlegg 4) sies det at *« behovet for en tydelig strategi for området PPO er viktig fordi en stadig større andel av befolkningen vil leve med kronisk sykdom. Pasientens helsetjeneste er ett av de sentrale elementene i Helse Midts strategi 2030, og det er utarbeidet en engn plan for opplæring av pasienter og deres pårørende. Det er formulert mål som korresponderer med målene i Strategi 2030:*

1. *Styrke opplæring av pasienter og deres pårørende*
2. *Styrke helsepedagogisk kompetanse blant fagpersonell*
3. *Arbeide kunnskapsbasert og bruke teknologi*
4. *Styrke samarbeid med brukerorganisasjonene, kommunene med flere.»*

<https://ekstranett.helse-midt.no/1001/Sakspapirer/Sak%2061-18%20Vedlegg%20Høringsutkast.pdf> (bla.side 10 og side 42)

Det anbefales at også Helse Nord i regional utviklingsplan kan konkretisere betydningen av utviklingen av PPO i arbeidet med «Pasientens helsetjeneste» etter samme mal som Helse Midt har gjort.

https://helse-midt.no/Documents/2018/Handlingsplan%201%C3%A6ring%20og%20mestring%202017_2021.pdf

Med bakgrunn i evalueringen av NCD- strategien som viser at det er ennå mye ugjort for å bremse utviklingen av ikke smittsomme sykdommer.

<https://www.dagensmedisin.no/artikler/2018/10/10/ncd-strategien-kun-7-av-18-diabetes-mal-oppnadd/>

PPO styrker kvalitet og pasientsikkerhetsarbeidet samt realiserer brukervedvirkning på individnivå. Det anbefales at det i første omgang opprettes samarbeid mellom regionale funksjoner for å styrke og samkjøre utviklingen innen de ulike satsningsområdene. Dette for å

legge til rette for lokalt samarbeid ved helseforetakene for å styrke pasientsikkerhet og kvalitet og god pasient- og pårørendeopplæring i utviklingen av pasientens helsetjeneste.

Helse Nord anbefales å følge Helse Midts beslutning om å utarbeide en ny plan for pasient- og pårørendeopplæring som rådgivende i utviklingen fram til 2035. Pasient- og pårørendeopplæring er nødvendig for å medvirke i egen behandling og ta i bruk gode verktøy for å lære og mestre sykdom, behandling og veien videre.

En aktiv pasientrolle setter andre krav til fagpersoners rolle. Fagpersoner skal bruke sin ekspertkompetanse, men kompetansen innen helsepedagogikk og veiledning, både individuelt og i grupper, må forsterkes. Her har Lærings- og mestringsentrene en viktig funksjon da fagnettverket for pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord tar mål av seg til å gjennomføre helsepedagogiske kurs ved alle sykehus der også kommuner og rehabiliteringsinstitusjoner blir invitert til å delta, samt at Nord Universitet har gitt signaler om at arbeidet med videreutdanningen innen Helsepedagogikk skal reetableres i 2019. Dette i samarbeid med praksisfeltet innen pasient- og pårørendeopplæring

Del 2:

Omhandler kommentarer til noen deler av utviklingsplanen med bakgrunn i utviklingen av pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord. (svart tekst) Det gis også konkrete innspill / tiltak på hvordan pasient- og pårørendeopplæring kan styrkes i regionen. (rød tekst)

I Nordlandssykehusets strategiske utviklingsplan ble det aktivt gitt innspill i forhold til pasient- og pårørendeopplæring. Tekst med grønn skrift i del 2 av høringsinnspillet til Helse Nordss utviklingsplan er hentet fra Nordlandssykehusets vedtatte utviklingsplan.(grønn tekst)

https://nordlandssykehuset.no/Documents/Nordlandssykehuset%20for%20framtiden/Strategisk%20utviklingsplan%20for%20NLSH,%202017-2035/NS_StrategiskUtviklingsplan-Hoveddokument160518.pdf

Sidetal 1	Tekst fra utviklingsplanen:	1. Svart tekst: Kommentar fra et pasient- og pårørendeopplæringsfokus 2. Rød tekst: Ny tekst 3. Grønn tekst: Hentet fra NLSHs utviklingsplan
14	«Pasienten skal medvirke i utformingen av tjenesten, delta i valg av egen behandling og få bedre muligheter til å mestre eget liv. Pasientenes stemme skal veie tyngre i utformingen av morgendagens helse-tjeneste. Pasientens behov og ønsker skal veie tyngre når det skal tas valg om hvilken behandling som skal gis, og hvordan den skal gjennomføres. Innbyggerne er i stor grad aktive nettbrukere som er vant til digitale tjenester til innhenting av informasjon, kommunikasjon og til å utføre tjenester selv. Tilgang til egne helseopplysninger og selv-betjening er viktige virkemidler for	Pasient- og pårørendeopplæring er et viktig tiltak for at pasienten og hans pårørende kan delta i valg i forhold til egen behandling og få bedre muligheter til å mestre eget liv. For å kunne velge hva som er best for den enkelte pasient, må pasienten vite hva han kan velge mellom. Her er opplæring av ulike slag med ulike verktøy viktig, alt etter hva pasienten best kan tilegne seg. Altså en pedagogisk vurdering er nødvendig for at pasienten og hans pårørende kan gjøre seg nytte av informasjonen og opplæringen. Samvalg er et verktøy, men kanskje ikke det beste for alle?
15	«Mange utredninger og behandlinger kan utføres nærmere pasienten enn nå – i små sykehus og lokalmedisinske sentre eller i eget hjem – som del av samhandlingsopplegg mellom spesialisthelsetjenesten og den	Den medisinske og teknologiske utviklingen gjør at mange kan behandles i sitt eget hjem, ja til og med være med og aktivt stille sin egen diagnose. For at pasienten kan være en aktiv pådriver i alt dette må

	<p><i>kommunale helse- og omsorgstjenesten, og med pasienten selv som aktiv medspiller. Selvbetjeningsteknologi og bedre tilrettelagt informasjon vil gjøre at pasienter kan mestre egen helse og behandling i langt større grad enn i dag. Pasienten vil være en aktiv pådriver i forebygging, diagnostisering, utredning, behandling og rehabilitering. Denne utviklingen vil få store konsekvenser for hvordan sykehusene bygges, organiseres og drives i årene som kommer.»</i></p>	<p>pasienten og hans pårørende få en aktiv og tilrettelagt opplæring. Forskning fra Stenberg med flere, se vedlegg sier at kunnskap er den viktigste faktoren for å bl. å medvirke i behandling og endre livsstil. Derfor bør opplæring av pasienter og deres pårørende (lovpålagt oppgave) være en stor og viktig oppgave for sykehusene å videreutvikle sammen med kommunene i årene som kommer.</p> <p>Pasient- og pårørendeopplæring skal styrkes i arbeidet med å forebygge og fremme helse.</p>
16	<p>Pasientbehandling: Psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling</p>	<p>Fagnettverket har over år prøvd å få til en dialog med fagfeltet innen psykisk helse og rus (voksne) i forhold til hva pasient- og pårørendeopplæring og brukermedvirkning er innen psykisk helsevern og TSB. Dialogen her kunne vært bedre i forhold til hva er opplæring kontra behandling? Hvilke tilbud skal pårørende ha? Hva er opplæring i pasientforløpene? NLSH utvikler kurs til voksne med ADHD. Ut fra struktur innen takster med mer er satt opp, genererer gruppeopplæring lite inntekter kontra individuelle konsultasjoner. Her er et område for videre utvikling. Tilbudene innen opplæring til foreldre til barn har derimot vært veldig god ved NLSH og UNN og delvis på Helgeland. Her er det forskjell i gruppebasert opplæring i Helse Nord da Finnmarkssykehuset ikke har initiert slik gruppeopplæring.</p> <p>Opplæring av pasienter og pårørende både individuelt og i grupper skal styrkes. Pasient- og pårørendeopplæring (individuelt og i grupper) skal styrkes.</p>
21	<p><u>Sentrale utfordringer innen somatikk:</u> Eldre og kronisk syke Samhandling</p>	<p>Pasient- og pårørendeopplæring er en viktig helsefremmende og forebyggende aktivitet som vil styrke pasientene og deres pårørende i forhold til å forebygge komplikasjoner ved sykdom og til å leve et godt liv med sykdom.</p> <p>Tjenesteavtale 2 og 10 mellom sykehus og kommuner nærmest «sovende». Disse to avtalene regulerer samarbeidet innen pasient- og pårørendeopplæring og forebyggende arbeid.</p>
23	<p><u>Om kvalitet og pasientsikkerhet:</u> «Tjenester av god kvalitet er virkningsfulle, trygge og sikre, samordnet og preget av kontinuitet, involverer bruker, utnytter ressurser samt er tilgjengelig og rettferdig fordelt.» Pasientsikkerhet er en integrert del av all behandling som foregår i Helse Nord RHF, og det foregår mange tiltak for å styrke pasientsikkerheten. Helse Nord er en del av det nasjonale Pasientsikkerhetsprogrammet</p>	<p>Pasient- og pårørendeopplæring er en viktig del av pasientsikkerhetsarbeidet for å styrke ressurser, skape forutsigbarhet og kontroll, brukermedvirkning med mer.</p>

	og det pågår et systematisk arbeid med forbedring av pasientsikkerhetskulturen i regionen.	
23	Bruk av fagrådene: Behandlingspraksis og faglige retningslinjer/prosedyrer:	Fagnettverket for pasient- og pårørendeopplæringer sammen med regional fagleder har opparbeidet retningslinjer og en samarbeidspraksis som fungerer slik at det er en lik utvikling av Lærings- og mestringssettene i Helse Nord. Det jobbes med en kompetanseplan for feltet. Fagnettverket har satt sammen et kurs i helsepedagogikk som gjennomføres på alle sykehus og deres samarbeidskommuner.
24	Legemidler er en viktig innsatsfaktor i pasientbehandlingen i sykehus.	Pasient- og pårørendeopplæring innen legemiddeladministrering og håndtering av medisiner er en viktig del av behandlingen. Opplæringen, både individuelt og i grupper, må tilrettelegges på en slik måte at pasient og pårørende har nytte av det.
25	Formålet er at den samiske befolkningens behov for spesialisthelsetjenester blir godt ivaretatt, og at kompetanse om samisk helse, kultur og språk blir gjort tilgjengelig også i andre deler av landet. Dette arbeidet blir gjennomført som eget prosjekt i nært samarbeid med Sametinget	Det er gitt ekstra midler innen kronikersatsningen til Finnmarkssykehuset der en halv stilling er finansiert. Stillingen er lokalisert til Karasjok. Den ble startet opp i 2017. Meningen med satsningen var at pasient- og pårørendeopplæring med bakgrunn i samisk helse, kultur og språk skulle utvikles. Det er ennå mye arbeid som gjenstår her.
25	Helse Nord har etablert funksjonsfordeling mellom helseforetakene i regionen basert på blant annet geografi, offentlige krav, universitets- og regionsykehusfunksjonen til UNN, kapasitet og tilgjengelighet på fagfolk, men også til en viss grad som et resultat av tradisjon	Fagnettverket innen PPO og fagleder har forsøksvis prøvd å bringe på banen et initiativ til en funksjonsfordeling av gruppebaserte pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord. Fagråd / nettverk er blitt forespurt. Et eksempel på å ha lyktes med en slik planlegging er at fagrådet innen reumatologi har foreslått hvilke kurs skal foregå i Helse Nord. Tilbudet innen pasient- og pårørendeopplæring i grupper er i ordningen under «Fritt sykehusvalg»
26	Oppfølging av private institusjoner for å påse at pasienten får sin tjeneste på riktig behandlingsnivå	Pasient- og pårørendeopplæring er en viktig del av alle pasientforløp. Samarbeid om kompetanseutvikling / kompetanseutveksling innen helsepedagogikk vil styrke alle miljøer både offentlig og privat.
27	Regionale fagråd: Regionale fagråd vil være viktige for å sikre en koordinert faglig utvikling i Helse Nord. Fagrådene er rådgivende for fagdirektør i Helse Nord RHF i spørsmål av faglig art.	Fagnettverk for pasient- og pårørendeopplæring / Lærings- og mestringssettene ble opprettet i 2005. Regional fagledestilling ble opprettet i 2009 som en del av kronikersatsningen for å støtte opp om fagnettverket og generelt satsningen innen PPO i regionen. Arbeidet reguleres innenfor mandat og retningslinjer. Det stilles spørsmål om fagnettverket skal utvides med et fagråd? Fagrådet kan bestå av fagpersonell fra alle deler av spesialisthelsetjenesten og brukerrepresentanter og få en sterkere tyngde for å utvikle tjenesten i Helse Nord.

34	Forskning Innovasjon	<p>Helse Nord RHF finansierer et 3- 5 årig prosjekt innen forskning innen pasient- og pårørendeopplæring og brukermedvirkning. Dette i samarbeid med Universitetet i Tromsø og fagnettverket / fagleder innen pasient- og brukermedvirkning.</p> <p>I forhold til innovasjon har Lærings- og mestringssentrene vært viktige aktører innen utvikling av brukermedvirkning og pasient- og pårørendeopplæring. Det er mye innovasjonsarbeid som er gjort der resultatet er bedre tjenestene og nye samarbeidsformer med brukerne av tjenestene.</p>
38	Fortsatt er imidlertid pasienten en for passiv mottager av informasjon og ikke en aktiv part. Pasienten må i sterkere grad inviteres inn for å ta en mer fremtredende rolle og ansvar for egen helse og sykdom	<p>Tilpasset pasient- og pårørendeopplæring (digitalt og «fysisk») er viktig for å gjøre pasient- og pårørende i stand til og motiver for å ta ansvar for egen helse og sykdom.</p> <p>Pågående tiltak 2017-2021</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Sentral digital brevløsning og varsling ☐ Innsjekk / utsjekk og kø-administrasjon ☐ Forbedring av tjenester i drift ☐ Timebooking ☐ Digitale skjema ☐ Samhandlingsarenaer <p>Det må i tillegg satses på utvikling av pasient- og pårørendeopplæring i bruk av digitale hjelpemidler.</p>
41	I Helse Nord har vi også mange andre overordnede dokumenter som bl.a. kvalitetsstrategi, forskningsstrategi, en rekke regionale fagplaner, investeringsreglement og inntektsfordelingsmodell,	<p>Jamfør del 1 i høringsvaret: Det foreslås at det utarbeides et regionalt strategisk plandokument for pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord (2019-2023)</p>
42	<p>Pasientperspektivet vil styrkes med tydelig fokus på pasientsikkerhet og pasientmedvirkning. Pasientene vil stille større krav til tilgjengelighet, valgfrihet og åpenhet, med mulighet til å vurdere kvalitet.</p> <p>☐ Sykdomspanorama vil forandres på grunn av den demografiske utviklingen hvor en stadig eldre befolkning gir økning i antall pasienter med bl.a. kreft og kroniske sykdommer. Forbedrede behandlingsmetoder vil også skape nye muligheter og behov hos pasientene som har kroniske sykdommer og/eller invalidiserende og behandlingskrevende restsymptomer.</p>	<p>For å medvirke må pasient- og pårørende styrkes ved å få god opplæring. Gruppeopplæring er utarbeidet i et samarbeid med erfarne brukerrepresentanter og tverrfaglig personell. Resultatet er at pasientperspektivet og medvirkning styrkes i utviklingen av pasientens helsetjeneste.</p>
45-46	5. Utviklingstrekk og framskrivning Det vil være en sterk økning i antall og andel eldre, og vekst i flere type lidelser, som sansetap, hjerte- og karsykdommer, hjerneslag, kreft, slitasjesykdommer i muskel og skjelett, diabetes type 2, urinlekkasje, KOLS, og alderspsykiatriske sykdommer som	<p>Forskning viser at god pasient- og pårørendeopplæring gir færre sykehus innleggelse, færre polikliniske konsultasjoner, færre konsultasjoner hos fastlege og færre sykedager. jamfør Una Stenberg NKLMH 2017) http://www.pec-journal.com/article/S0738-3991(16)30322-6/fulltext</p> <p>Opplæring vil selvfølgelig ikke være tilstrekkelig</p>

	<p>depresjon og demens. Flere vil overleve sykdom og flere vil leve med kroniske lidelser.</p> <p>Det vil bli flere personer med mer enn én kronisk sykdom, som har høyere dødelighet, mer innleggelse i sykehus og lengre sykehusopphold.</p> <p>Ny teknologi</p>	<p>alene, men kunnskapsrike pasienter og pårørende er en viktig ressurs for helsevesenet.</p> <p>Rett behandling og opplæring til rett tid og på rett sted og oppfølging så nær pasienten som mulig, reduserer belastninger for den enkelte.</p> <p>Det er miljøvennlig, tidsbesparende, kostnadsbesparende og gir god livskvalitet. Det vil også være med å gjøre et desentralisert bosettingsmønster mulig i et moderne samfunn med dets krav til god, tidsriktig og lik behandling.</p> <p>Pasient- og pårørende må få tilpasset opplæring ved innføring av ny teknologi i helsetjenesten.</p> <p>Ved persontilpasset behandling trenger pasient- og pårørende god og tilpasset opplæring. Ved genteknologi åpner det seg en helt ny verden i forhold til å få vite om evt framtidig sykdom med mer. Pasient- og pårørendeopplæring vil være av stor betydning for hvordan man takler å få all denne informasjonen og hvordan man skal forholde seg til dette.</p> <p>Det finns i dag gruppebasert opplæring ved UNN til kvinner og deres pårørende som er disponert for å få brystkreft.</p>
57	Pasientens helsetjeneste TILTAK	<p>Helse Nord vil involvere brukerne oftere og tidligere i forbedringsarbeid og utviklings- og omstillingsprosjekter – «ingenting om meg uten meg må legges til grunn».</p> <p>Pasientene i Helse Nord skal møte helsepersonell som vektlegger deres ønsker og sikrer at de har nødvendig kunnskap om egen sykdom og behandling, gjennom god opplæring og kartlegging av pasientenes ressurser.</p> <p>For å komme tidlig til i forløpet med adekvat behandling er det nødvendig at pasientene våre har tilstrekkelig kunnskap slik at de oppsøker hjelp.</p> <p>Innebærer også at vi tilbyr pasienter og pårørende god opplæring slik at de kan gjenkjenne eventuelle tilbakefall eller sykdomsforverring etter hjemreise . ref nlsh 5.2.2</p> <p>Helse Nord vil legge forholdene til rette slik at pasienter opplever samarbeidet sykehusene imellom og mellom spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten som sømløst</p> <p>Gode pasientforløp innebærer at pasienten får tilbud om riktig behandling og opplæring på riktig sted, til riktig tid og at overganger mellom ulike tjenestesteder og –tilbud er godt forberedt og skjer uten unødige opphold</p>

Lærings- og mestringstiltak er en viktig del av behandlingsforløpet for å styrke pasientens evne til egenomsorg og en faktor som bidrar til å vinne gode leveår.5.3.3

Helse Nord vil bruke teknologiområdet for å sikre desentrale spesialisthelsetilbud inkludert egendiagnostikk/egenbehandling, digital dialog mellom pasient og helsetjeneste og bedre kommunikasjon mellom primær- og spesialisthelsetjenesten

Pasientene i Helse Nord skal møte helsepersonell som vektlegger deres ønsker og sikrer at de har nødvendig kunnskap om egen sykdom og behandling. Med bakgrunn i pasienter og pårørendes kunnskaper og erfaringer skal Nordlandssykehuset samarbeide godt internt og med primærhelsetjenesten for å gi pasientene trygge overganger. 6.2.5 side 57

Helse Nord vil legge til rette for at pasientene opplever kontinuitet i møtene med ansatte i løpet av sykehusoppholdet og at pasienter som har rett til det får en kontaktlege

Pasienter med langvarige helseutfordringer skal ha mulighet til å ta valg ut fra sine behov, ønsker og livskvalitet. Det krever at pasienten og deres nærmeste har tilstrekkelig opplæring og møter fleksible tjenester som er opptatt av å støtte opp

Helse Nord vil legge til rette for at pasientene opplever kontinuitet i møtene med ansatte i løpet av sykehusoppholdet og at pasienter som har rett til det får en kontaktlege

Helse Nord skal legge til rette for at pasienter blir møtt og behandlet på en respektfull måte i alle behandlingsmøtene, basert på helsepedagogisk kompetanse.

Målet med pasient og pårørendeopplæring er å fremme mestring. For å imøtekomme dette må pasient- og pårørende opplæring settes inn i pasientforløpet og vurderes i en sammenheng. Det vil være behov for opplæring både individuelt og i gruppe. Gruppeopplæring er spesielt viktig for utveksling av erfarings basert kunnskap.

Ved utredning og behandling skal pasientene våre:

- Møte helsepersonell med gode helsepedagogiske ferdigheter som etterspør deres erfaringer, ønsker og målsettinger.
- Møte helsepersonell som legger til rette for at pasienten kan foreta valg om egen helsehjelp ved å tilby kvalitetssikret informasjon om ulike behandlingsalternativ.
- Tilbys både muntlig og skriftlig informasjon og

		<p>tilbys tolk ved behov.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Få individuelt tilpasset opplæring og samtaler med helsepersonell om hva de selv kan gjøre for å mestre egen sykdom, og hva som har hjulpet andre i lignende situasjoner. • Være trygg på at barn som pårørende har fått god informasjon og nødvendig oppfølging, i nær dialog med familien. 6.1.2 side 53
59	6.3 Tiltak- Pasientbehandling og kvalitet	<p>Viktige virkemidler i en organisasjon med fokus på pasientsikkerhet vil være arbeid med systematikk og standarder, ledelse, samhandling, opplæring av ansatte, opplæring av pasienter og pårørende og pasientinvolvering</p> <p>Helse Nord vil forbedre pasientsikkerheten og kvaliteten på tjenestene ytterligere ved blant annet å:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Styrke de regionale fagrådene <p>Legge til rette for å etablere og videreutvikle av fagnettverk og læring på tvers, veiledning og gjensidig hospitering. Fagnettverkene skal inkludere alle faggrupper i behandlingsskjeden 6.3.3 side 58</p> <p>Helse Nord skal - Utarbeide felles regionale faglige retningslinjer/prosedyrer</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gjennomføre kliniske fagrevisjoner - Utarbeide felles regionale kompetanseplaner, <p>Utarbeide en overordnet strategi for pasient- og pårørendeopplæring i sykehusene Utvikle strategi for frivillighetsarbeid i Helse Nord og ansette frivillighetskoordinator.</p> <p>Helse Nord skal bidra til å videreutvikle de etablerte regionale fagrådene i samarbeid med fagmiljøene, samtidig som vi sammen vurderer behovet for å etablere nye.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Videreutvikle og etablere nye tilbud i samarbeid med pasientorganisasjoner og frivillige.6.3.4 side 59 <p>Utvikle kurs og tilby opplæring av brukerrepresentanter i foretaket 6.1.4 side 55</p> <p>Helse Nord skal - Arbeide for økt tilgang på beslutningsstøtte</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bygge systemer for læring fra avvikshåndtering og resultater fra kvalitetsregistre - Ha systemer for rask implementering av ny kunnskap i fagmiljøene på alle sykehus. <p>Helse Nord vil styrke kompetansen innen eldremedisin og sørge for at</p>

		<p>slik kompetanse er tilgjengelig i alle sykehus</p> <p>Helse Nord vil ha særlig oppmerksomhet mot tilbudet til multisyke pasienter som ofte må ha sykehusbehandling</p> <p>Pasienter med langvarige helseutfordringer skal ha mulighet til å ta valg ut fra sine behov, ønsker og livskvalitet. Det krever at pasienten og deres nærmeste får tilstrekkelig opplæring og møter fleksible tjenester som er opptatt av å støtte opp</p> <p>Etablere gruppebaserte tilbud i behandlingsforløp der pasienter må leve med sammensatte lidelser eller funksjonsnedsettelse over tid. 6.2.5 side 57</p> <p>Helse Nord vil økonomisk prioritere psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling for å skape kvalitetsmessig bedre og mer tilgjengelige tjenester - der også opplæring av pasienter og deres pårørende inngår i pasientforløpene.</p> <p>Helse Nord vil bedre det samlede helsetilbudet for denne gruppen slik at også den gjennomsnittlige levealderen til alvorlig psykisk syke og rusmisbrukere øker – her vil pasient- og pårørendeopplæring være viktig i forhold til å fremme helse. (forebygge at man blir mer syk og evt. lære og endre livsstil)</p>
64	Tiltak – regional utvikling og regionalt samarbeid administrative funksjoner	<p>Helse Nord vil bruke regionalt samarbeid for å øke kvaliteten på tjenestene med lavest mulig samlet ressursbruk</p> <p>Helse Nord vil utrede hvilke kriterier/hensyn som skal ligge til grunn ved funksjonsfordeling. – herunder gruppebasert pasient- og pårørendeopplæring.</p> <p>Helse Nord vil utarbeide en egen strategi for legemiddelforsyningen og bruk av farmasøytisk kompetanse i regionen. Her vil kompetanse innen helsepedagogikk til farmasøytene være viktig i forhold til opplæring av pasient- og pårørende.</p> <p>Helse Nord vil styrke fagrådenes rolle i spørsmål om faglig utvikling, regionale rutiner/prosedyrer og forvaltning av disse, undervisning, teknologisk utvikling, økonomiske investeringer og samhandling med primærhelsetjenesten. En nødvendig forutsetning er at det etableres støttefunksjoner for fagrådene.</p> <p>Se kommentarer side 27 om fagnettverk / fagråd innen pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord</p> <p>Helse Nord vil sammen med HF-ene gjennomgå de administrative oppgavene i foretaksgruppen og etablere en organisering som fremmer kvalitet og rasjonaliserer ressursbruken.</p> <p>Den strategiske planen for pasient- og pårørendeopplæring utgår i 2018. Utviklingen skal ivaretas av regional utviklingsplan. PPO må få en mer sentral plass i utviklingsplanen. God opplæring gir god kvalitet og minsker bruken av helsetjenester.</p>

		<p>Se vedlegg.</p> <p>Implementere en overordnet strategi for pasient- og pårørendeopplæring, i samarbeid med de andre Lærings- og mestringssentrene i Helse Nord</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arrangere kurs- og veiledningstilbud i helsekommunikasjon • Ha brukermedvirkning, helsepedagogikk og samvalg som tema i alle sykehusets utdanningsløp <p>6.1.2 side 54</p>
64	6.6 Samhandling med primærhelsetjenesten	<p>Helse Nord vil bidra til at foretaksgruppen setter samhandling tydeligere på dagsorden, både på ledelsesnivå, klinisk nivå og gjennom saker i styrende organer</p> <p>Helse Nord vil bidra til å sette kommunehelsetjenesten bedre i stand til å ivareta sine pålagte og nye oppgaver, både ved videreutvikling av eksisterende samarbeidsfora og ved pilotering av alternative modeller for finansiering, samlokalisering og samorganisering.</p> <p>Gode pasientforløp innebærer at pasienten får tilbud om riktig behandling og opplæring på riktig sted, til riktig tid og at overganger mellom ulike tjenestesteder og –tilbud er godt forberedt og skjer uten unødige opphold</p> <p>God samhandling og oppgavedeling innebærer at vi har systemer og avtaler for:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pasient og pårørendeopplæring <p>Den klinikkvise organiseringen skal videreutvikles og forbedres, og det skal samarbeides på tvers i både behandling og opplæring av pasienter</p> <p>Helse Nord vil i samarbeid med kommunene – bidra til at det i hvert sykehusområde etableres felles arenaer der fastleger og sykehusleger i felleskap utvikler en normerende praksis for gode henvisninger og epikriser og for annet samarbeid om ivaretagelse av pasienten i hele pasientforløpet. Helse Nord vil, i samarbeid med kommunene, bruke kunnskapen om storforbrukere av sykehustjenester til å iverksette målrettede tiltak for denne gruppen. Herunder må pasient- og pårørendeopplæring være konkretisert.</p> <p>Helse Nord vil i samarbeid med primærhelsetjenesten søke å redusere sykdom og lidelse, og eventuelle behov for sykehusinleggelse, både gjennom tiltak for å styrke pasientens egenmestring, og ved bedre tidligdiagnostikk og intervensjon.</p> <p>God samhandling innebærer videre at vi i framtiden i større grad utvikler felles tjenester og tilbud, for eksempel lærings- og mestringstilbud i et folkehelseperspektiv, ambulante tjenester samt ulike tilbud om rehabilitering. 6.3.3 side 58</p> <p>Ha kunnskap om hvilke tilbud som finnes innen behandling, opplæring, mestring og rehabilitering</p> <p>Helse Nord skal sørge for at organisasjoner og likepersoner involveres i arbeidet.</p>

		<p>Ha fått informasjon om aktuelle brukerorganisasjoner, eventuelt tilbud om å møte en likeperson. 6.1.2 side 54</p> <p>Helse Nord vil bidra til å styrke pasientsikkerheten i kommunehelsetjenesten og samhandling med kommunene ved å legge til rette for at den utskrevne pasient har samstemte legemiddellister, utstyr og informasjon til å fortsette sin planlagte behandling på egen hånd med mål om å få best mulig effekt av behandlingen</p> <p>Etablere en helhetlig standard for legemiddelhåndteringskjeden - foreskrivning, administrering, seponering, overføring og opplæring 6.2.2 side 55</p> <p>Sammen med kommunene identifisere tilstander hvor befolkningen har behov for økt kunnskap for bedre å ivareta egen helse. 6.3.3 side 58</p> <p>Vi skal tilby tidlig diagnostikk, behandling, opplæring og rehabilitering for å unngå risiko for død, funksjonstap og minske grad av fysiske og psykiske smerter ubehag og fremme mestring</p>
68	6.7 Tiltak -Bemanning og kompetanse	<p>Helse Nord vil ta initiativ overfor utdanningsinstitusjonene for å utrede behovet for utdanning til nye yrkesgrupper og videreutvikling av innholdet i etablerte utdanninger på videregående skole – Herunder støtte opp om videre / etterutdanninger i Helsepedagogikk ved Høgskoler og universiteter.</p> <p>Helse Nord vil bidra til godt arbeidsmiljø og pasientsikkerhet ved et kontinuerlig fokus på forbedring og kvalitet, faglig stimulerende oppgaver og muligheter for forskning og innovasjonsarbeid.</p> <p>Helse Nord vil satse på oppgavedeling der det er god bruk av helsepersonells kompetanse og sikrer god faglig forsvarlig praksis</p> <p>Styrke de ansattes kunnskaper og ferdigheter i helsepedagogikk.</p>
73	6.10 tiltak Teknologi	<p>Få tilbud om velferdsteknologiske løsninger som forenkler ivaretagelse av egen helse og kommunikasjon med helsetjenesten. Oppfordres til å gi tilbakemelding om tjenestene til bruk i vårt kontinuerlige forbedringsarbeid. 17 Og bedre skal det bli! (Helsedirektoratet, 2005)FAKTA 6.1. 2 53</p>

Om det er spørsmål til høringsinnspillet kan det rettes til regional fagleder / rådgiver innen pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord Elsa Hamre NLSH, eller leder i arbeidsutvalget i fagnettverket for pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord Kristin Lernes UNN

Vh
Elsa Hamre (sign)
NLSH

Kristin Lernes (sign)
UNN